

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Acta Pacis Westphalicæ Publica

Oder Westphälische Friedens-Handlungen und Geschichte

Worinnen enthalten ist, was vom Monath Junio des Jahrs 1648. biß zu dem, im Jahr 1649. völlig erfolgten Schluß und Ende des Universal-Friedens-Congressus zu Oßnabrück und Münster, gehandelt und geschlossen worden

Meiern, Johann Gottfried von

Hannover, 1736

VD18 90103165

§. X. Der Stadt Oßnabrück Desideria und darauf ertheilte Bischöfliche Antwort.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53029](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53029)

1648. finem, ut arrestum ipsius mobilibus, annulis, cimmeliis, suppellectili argen- 1648.
 April. teo & documentis literariis in civitate Luxemburgensi existentibus imposi-
 Junius. tum, tolli cassarique posset.

Quo libello supplici à Dominis Consiliariis Domino Philippo de Sales Baroni de Inville insinuato, sublationi cassationique istiusmodi lubens ac volens assensit.

Quocirca dictum Consilium Decretum 16. Aprilis Anno 1646. visis omnibus ad id requisitis tulit, quod Dominis Consiliariis Luxemburgensibus exarandæ sint literæ ejus tenoris, prout in projecto latius videre est, quæ etiam expeditæ, lectæ & transmissæ fuerunt. Actum Mechliniæ 27. Septembris Anno 1647.

Wilhelmus Martin.

Cum arrestum, quod mobilibus ad eundem Principem Electorem Trevirensensem spectantibus, & in Ducatum Luxemburgensem translatis, Imperator per Consilium Provinciale antehac imponi curavit, relaxatum quidem & abolicum, aramen ad quorundam instantiam iterum renovatum, insuper etiam & sequestrum, quod Præfecturæ Brug ad Archi-Episcopatum & medietati Domini Montis Sancti Joannis ad Joannem Rheinhardum de Sederen spectantibus, à præfato Consilio indictum est, Concordatis inter Electoratum Trevirensensem & Ducatum Burgundiæ, publica Imperii interventione Anno 1548. Augustæ Vindelicorum erectis repugnent: Conventum est, ut prædictum arrestum & sequestrum à Consilio Luxemburgensi quantocius tollatur, dicto Domino Electori bona sua, Præfectura & Dominium, tam Electoralia quam Patrimonialia, una cum fructibus sequestratis relaxentur ac tradantur, ac si quid forte amotum fuerit, reponatur pleneque ipsi atque integre restituatur, impetrantibus ad Judicem Principis Electoris competentem, pro obtinenda Juris & Justitiæ administratione, remissis.

§. X.

Der Stadt
 Osnabrück
 Desideria
 und darauff
 ertheilte
 Die
 schöffliche
 Antwort.

Es hatte schon im vorigen Jahr die Stadt Osnabrück ihre Desideria circa Ecclesiastica & Politica, schriftlich vortragen, und bey der gegenwärtigen guten Gelegenheit ihre Rechte und Befugnisse, theils mehrers befestigen, theils wei-

ter erstrecken wollen; Was aber der damalige gelehrte Bischoff und nachmaliger Cardinal, FRANTZ WILHELM, ex tempore auf alle und jede Punkten erinnert, das giebt die Anlage sub N. I. zu erkennen.

N. I.

Desideria Civitatis Osnabrucke communitata Monasterii per Deputatos Cæsareos d. 9. Julii An. 1647.

Responsum extemporaneum nomine Ecclesie Osnabrugensis.

A. 1. Petikum.

Civitati Osnabrugensi restituantur omnia & singula sua Jura, Immunitates, Privilegia & Statuta ab Imperatoribus & Episcopis vel Jure proprio, tam in Ecclesiasticis, quam Po-

Ad A.

Cum Terminus Anni 1624. sit universalis omnium Controversiarum in Imperio sopendarum, non videtur, cur petita Confirmatio alium Terminum specialiter petere possit: sed hoc liti.

1648. liticis ullo tempore acquisita.
 Junius. *Explicatio seu Informatio.*
 Quidquid Juris & Privilegiorum Anno 1618. possessorie habuimus, hic nobis restitui & confirmari in genere rogamus.

B.

In specie Jus Episcopale cum Libero Exercitio Augustanae Confessionis.

Explicatio.

Per Jus Episcopale intelligitur Jus Consistoriale in Parochiali nostro Districtu, & quidquid præterea Mediatō Evangelico Statui vigore Transactionis Passaviensis competit.

C.

Jus Patronatus in templis & scholis.

Explicatio.

De Jure Patronatus nulla est controversia, nisi quod ante tempora Lutheri Collatura Præsbyterii, & patrocinium Scholæ penes Cathedrales fuerit; quod tamen integrum nunc seculum & ultra, possessorie penes Senatū est.

1648. petitem juxta explicationem hanc genericam ad eum reducat, ut scilicet ea imposterum retineant, quæ legitime habuerunt, & mille novitates introducantur.

1648. Junius.

B.

Similiter reducat ad Annum 24. sub illa generica petitione seu explicatione propria ad A. Notandum, illos nunquam habuisse Consistorium, nisi quod ante 2. Annos his tumultibus erexerunt propria autoritate. Districtum non aliter intelligimus quam intra mœnia.

C.

Hæc omnia pure, præsertim uti hic ponuntur, negantur. 1. Quod tantum ante tempora Lutheri Jus Patronatus fuerit super Ecclesias in Civitate penes Capitulum. 2. Item Patrocinium Scholæ. 3. Quod hæc Jura per integrum seculum & ultra, sint possessorie penes Senatū.

A. 1543. utrumque Templum beatæ Virginis & S. Catharinæ vi invaserunt rebelles Cives, & intruserunt quendam Lubeca evocatum Prædicantem. An. 1548. per Sententiam Caroli V. iterum restituerunt Ecclesias illas cum omni Jure Episcopo Francisco Waldecensi & Capitulo, cum Reversalibus, quod perpetuis futuris temporibus non velint amplius se immiscere. Sed fide rupta post aliquot annos iterum invaserunt, contradicentibus Episcopis & Capitulo; obtentis etiam Cæsareis Decretis. Ex quo nec vera Possessio, nec unius Seculi deduci potest; De Scholis eadem est ratio: fundata est Academia prima in Germania a Carolo Magno apud Ecclesiam Cathedralē a Capitulo dirigenda, quod in hodiernum usque diem præstat. Civitas nullas habuit Scholas unquam, nisi ex concessione & ordinatione Episcoporum triviales apud prædictas Ecclesias Parochiales. Circa annum 1600. quidam Kirchovius Professor a Capitulo constitutus in solito Ecclesiæ Cathedralis Gymnasio, tandem cum

Sechster Theil.

Db

cum

1648.
Junius.1648.
Junius.
cum aliis Professoribus convenire non potuit, & separatas scholas, quas nunc Civitas dicit, incepit, contradicente Capitulo hucusque.

D.

Merum & mixtum imperium in cognoscendo, judicando, condemnando & exequendo.

Explicatio.

Merum & mixtum imperium in Criminalibus & Civilibus quietè semper possedimus, excepto uno casu, quando nobis, præter Jus & Privilegia nostra, ultimis hisce temporibus in Executionibus causarum Criminalium inhibitum fuit.

E.

Jus Præsidii.

Explicatio.

Proprium Præsidium ex antiqua observantia, ut Libera Civitas Anseatica, semper habuimus.

F.

Et Stapulæ Commerciorum præcipue linteæ Osnabrugensis.

Explicatio.

Stapulam Commerciorum, præcipue linteæ, in urbe nostra esse nemo est qui ignorat.

G.

Cassatis & prohibitis omnibus super his nunc & in futurum controversiis, atque in contrarium actis.

Explicatio.

Additum est hoc propter Monopolia belli tempore contra Privilegia nostra irrepta.

H.

Destruatur Petersburgum & alia inusitata Fortalitia Diæceseos.

Explicatio.

Petersburgum in æmulationem exstructum, ex æmulatione, vigore Privilegii nostri Casarei, destruendum est.

D.

Negatur per totum, ipsos merum imperium habuisse unquam, & quidem magis, quiete possedisse. Demonstrari id clare potest ex jure & facto, unde non immerito Dominus Gustavus hoc tempore bellico, Civitati novitatem circa sagarum condemnationem (quod hic innunt) prohibuit sub gravi pena pecuniaria.

Circa mixtum aliqua habuerunt.

E.

Negatur totum in facto; item in jure: quod enim Civitates Liberae & vere Anseaticæ hoc non habent? Negatur etiam ipsam esse Civitatem Anseaticam liberam.

F.

De Commercii in genere negatur per totum. De linteo fuit olim aliquid, sed abusus graves irreperunt, qui sublati fuerunt, ac etiam ulterius sunt per Principem corrigendi. Nec ista stapula ita generalis fuit: audiantur Quakenbrugum, Mella, Furstenavia & alia loca hujus Diæceseos, quæ non immerito conqueruntur unde.

G.

Hic fatentur controversias esse, quæ in præjudicium tertii ita facile tollendæ, vel jura interesse habentibus auferenda non sunt, minus id, quod in aliis tollerare nolunt, pro se petere debent.

Monopolia noviter incepta tollantur.

H.

Negatur in æmulationem exstructum: Causæ alibi pluribus deductæ sunt. Negatur vigore Privilegii Casarei destruendum, doceant de tenore, imo ipsum Privilegium quod jactant, edant. Sed quid ad illos alia Fortalitia, & quidem magis quam ad omnes Status Patriæ! Furstenavienfis & Vordenfis Fortificationes antehac

1648.
Junius.

I.
Neque ulli Religiosi præter præ-
sentes in Civitatem introducantur.

Explicatio.

Annis 1618. & 24. Religiosos præ-
ter presentes non habuimus.

K.
Augustiniano & Franciscano Tem-
plis cum pertinentiis, in usum Eccle-
siæ & Scholæ Senatus iterum conver-
sis & restitutus.

Explicatio.

Augustinianum & Franciscanum
Templa cum annexis ab Episcopo
Francisco Waldecensi, in usum Ec-
clesiæ & Scholæ Senatus olim publica
Conventione data, & a Successori-
bus ejus Catholicis vicissim adempta,
hisce universalis Pacis Tractatibus
reddi desideramus.

L.
Solvantur ei ab Equestri Ordine &
Provincialibus vigore pristinorum
Concordatorum 27000. Rthlr. cum
Legali interesse.

Explicatio.

Tempore expugnationis urbis Os-
nabrugensis 60000. Rthlr. expugna-
toribus soluta sunt, quorum tertiam
partem Equestri Ordini seu tertio
Statui Diocesanos, ex pacto solvere
competebat; Capitulo alteram ter-
tiam solvente; quam Cives tanquam
Credendum hic repetunt & 7000. Rthlr.
tempore Casareanæ obsidionis pro
Provincialibus obsessio militi Sueco
soluta sunt.

M.
Atque à Senatu non nisi ex Summâ
appellabili 200. aureorum ad Can-
cell. *Sechsler Theil.* cel.

hac Anno 30. consilio & consensu di-
etorum Statuum dejectæ fuerunt,
per Suecos postmodum resuscitatae,
facile iterum dejici poterunt, sed ma-
nente saltem unica Residentia Castri
Episcopalis St. Petri munita.

I.
Hoc prohibere non possunt Prin-
cipi suo, præsertim cum non fiat in
detrimentum politicum, vel impe-
dimentum Religionis Augustanæ
Confessionis Exercitii. Et cur ipsi
hisce Annis novum Templum ædi-
ficarunt?

K.
Anno 1548. hæc duo templa cum
Pertinentiis, ante paucos Annos per
tumultum ac rebellionem occupa-
ta, eidem Francisco Episcopo Civi-
tas restituit, cassatis omnibus actis,
& datis Reverfalibus de non amplius
illa petendo vel occupando. Et hæc
Civitatis narrata, rei veritati in plu-
ribus contrariari, ex actis publicis
doceri potest. Nec negare quisquam
audebit, Capitulum ab An. 1548. us-
que ad Annum 1634. in quietâ & legi-
tima Possessione omnium eorum fuis-
se, dispositionem etiam nullam un-
quam intra 90. Annos Civitati com-
petuisse, nec ullo Titulo competere
posse.

L.
Nemo condemnari debet, aut
potest inauditus. Remittendum ergo
hoc illiquidum & male fundatum de-
siderium ad Nobilitatem ratione
20000, & ad omnes Status ratione
7000.

M.
Non est opus hoc vel alia petere à
Coronis & Statibus Imperii, cum dari
pos.

1648.
Junius.

1648. cellariam, salvo tamen semper hoc
Junius. Statuto appelletur.

Explicatio.

Hoc privilegium loco speratæ Im-
medietatis dari nobis rogamus; &
Statutum Depositionis aliquot num-
morum frivole appellaturis, in casum
succumbentiæ tantum pendendorum
impositum confirmari.

N.

Et remaneat vigore contractus
concurrentia juris Gograviatus.

Explicatio.

Jus Gograviatus commune nobis-
cum est Principi, tituloque oneroso
habemus; cujus Judex à Principe
quidem eligitur à Senatu autem con-
firmatur, & juramento astringitur.

O.

Cudendi auream & argenteam mo-
netam.

Explicatio.

Monetam Episcopatus Osnabru-
gensis Princeps per Monetarium Se-
natus semper cudi curavit, & æstim-
ationem, seu valoris censuram Senatus
semper habuit; hanc concurrentiam
non solum continuare, sed sub effigie
pro tempore Principis, & insigni Ci-
vitas, quamvis Monetam juxta Im-
perii valorem, libere cudere desi-
deramus.

P.

Detur ei potestas Molendinum no-
vum, pro necessitate Civium fabri-
candi, altero Principis Molendino-
rum Senatui pro solito locagio con-
cesso.

Explicatio.

Molam ventosam in vallo & ante
portam, eum in finem ædificare cu-
pimus, ne tempore deficientis aquæ
Civibus nostris, extra territorium no-
strum in alienam Provinciam excur-
ren-

possint, si debite privilegia petantur
à solo Principe Osnabrugensi, præfer-
tim si Civitatis debitam obedientiam
melius, quam hætenus à tot annis suis
Principibus præstitit, expertus fuerit.
2.) Summa vero est excessiva, cum
ipse Princeps tantam non habeat ra-
tionem Appellationum ad Cameram un-
de proportio desumi debet. 3.) Sta-
tutum quando & quomodo conditum
sit, edatur, & ulterius Princeps se de-
clarabit.

N.

Si hoc desiderium reducatur ad
Annum 1624. prout ibi fuit, & reliqua
sibi conservari sub Litera A. petunt, fa-
cile Satisfactionem habere possunt,
nec plura petere debent.

Cæterum titulum & quidem one-
rosum, ut narrant, non ediderunt, nec
alia, quæ de confirmatione & jura-
mento hic ponuntur, concedimus ita
se habere in facto.

O.

Hoc similiter remittatur ad Lite-
ram A. cæterum narrata non verifi-
cantur: quis enim ille Monetarius?
an, & quousque à Circulo secundum
Leges Imperii & consuetudinem ap-
probatus? an unquam auream, vel
argenteam monetam nomine Civita-
tis cuderit? qualis hæc censura Civi-
tatis fuerit super aurea, argentea, cu-
prea? quia certum est, ipsam Civita-
tem & à Cardinali & à moderno Epi-
scopo petiisse facultatem cuprum mo-
netandi, & ad certam summam sem-
per obtinuisse; in quo etiam futuris
temporibus necessitatibus prospici
potest, præsertim si moneta tum Im-
perii, tum Principis non sufficiat.

P.

Hoc Desiderium pertinet ad Lite-
ram M.

1648. rendum sit, quod sicca tempestate sa-
 Junius. pissime accidit.

Princeps duo in urbe nostra pos-
 sidet molendina, quæ aliis elocantur,
 quorum alterum, si non utrumque
 Senatui pro solito locagio concedi,
 & elocari non inique petimus.

Q.

Neque liceat futuro Episcopo ali-
 ter urbem ingredi, atque habitare,
 quam antiqua consuetudine hoc ob-
 servatum atque receptum est.

Explicatio.

Hic nihil novi, sed quod antiquitus
 observatum fuit, desideramus.

Q.

Nec modernus, nec futurus Epi-
 scopus se circumscribi patietur, ut
 apud Ecclesiam & Civitatem suam,
 non residere possit pro lubitu, & juxta
 Canones. Quod aliqui non semper
 id fecerint, fuit mere facultatis. Sci-
 mus Franciscum Waldecensem sa-
 pissime residisse intra Civitatem, us-
 que ad tumultum ac rebellionem ci-
 vicam Anno 1543. Joannem ab Hoya
 eandem ob causam rarius, præfer-
 tim cum Monasterii & Paderbornæ
 moraretur: Henricus Saxo, licet Re-
 sidentiam Archi - Episcopatus Bre-
 menfis, Osnabrugensi & Paderbor-
 nensi, quibus etiam præfuit, prætule-
 rit, tamen constat ipsum palatium in-
 tra Civitatem Osnabrugensem ince-
 pisse, quod morte præventus finire
 non potuit. Bernardus, & Wilhel-
 mus parum residere potuerunt, quia
 non diu supervixerunt. Philippum
 Sigismundum ipsa Civitas agnoscere
 pro Principe noluit, quod Regalia non
 haberet, & alterius Religionis Cathe-
 drali Ecclesiæ vicinus esse non desi-
 deravit. Et mirum est, hanc Muni-
 cipalem Civitatem suum Principem
 excludere velle, cum Civitates Impe-
 riales ac Liberae, & Augustanæ Con-
 fessionis, uti Wormatia, Spira, Ratis-
 bona & Augusta, suos Episcopos non
 arceant, sed etiam venerentur intra
 mœnia sua continuo Residentes.

R.

Senatusque, tempore sedis vacan-
 tiæ, vigore pacti antiquissimi cum
 Capitulo pari potestate concurrat &
 eligat.

Explicatio.

Ex pacto antiquissimo, quod in ori-
 ginali producere possumus, conven-
 tum est Capitulum inter & Senatum,
 ne illud absque hujus præscientia Præ-
 fulem Provinciæ eligat, quod impo-
 sterum in eligendo Principe novo ob-
 servari non immerito desideramus.

Atque

R.

Pactum allegatum edatur; eous-
 que verum esse negatur; cum nec ul-
 lum actum possessorium pro se ha-
 beant; imo contrarium ex ipsorum-
 met literis, etiam in duabus ultimis
 Electionibus Annis 1623. & 25. de-
 monstrari clarissime possit: nec ul-
 lum in tota Europa, nedum Germa-
 nia, extet tale Exemplum, quod Lai-
 ci, & quidem particularis Civitas, con-
 currant in electionibus voto, uti Cle-
 rici, qui privilegium habent.

De 3

Fi-

1648.
Junius.

Atque super his omnibus à Corona Sueciae, & Domo Brunsvicensi & Lunenburgensi Guaranda praestetur.

Explicatio.

Guarandam hanc & assicurationem nostri Status & perpetuo futurae tranquillitatis inter nos & Principes nostros postulamus.

S.

Fides publica ipsis, uti & toti orbi sufficere debet: & potius ab ipsis petenda Nobis esset securitas Status ac pacis, cum tam saepe intra unum saltem seculum (de prioribus tacemus) rebelles fuerint, & suis Principibus & Capitulo; prout acta loquentur in omnem aeternitatem.

S.

1648.
Junius.

§. XI.

Was wegen der Parität der Religion, bey dem Augspurgischen Stadt-Regiment vorgangen.

Zu Beruhigung der Stadt Augspurg war auf dem Friedens-Congress resolviert worden, in dem dortigen Stadt-Regiment, die paritatem Religionis einzuführen. Es wolte aber solches der Catholische Magistrat nicht zugeben, deswegen selbiger, ein Decret sub 16. April. 1648. (welches im TOM. V. Libr. XL. §. XXXVI. p. 751. sq. vorgekommen.) an die

dortige Evangelische Bürgerschaft abgab, und eine cathogorische Antwort darinnen verlangte; worauf nicht nur, von denen Evangelischen Ständen, das dehortatorium sub N. I. an besagten Magistrat ergieng, sondern auch von denselben, die Vorstellung sub N. II. bey Kayserlicher Majestät disfalls geschah.

N. I.

Dispat. Osnabr. d. 10. Jun. An. 1648.
per Direct. Altenburg.

Schreiben der Evangelischen Stände auf dem Friedens-Congress, an den Catholischen Magistrat zu Augspurg.

Unsere freundwillige Dienste jederzeit zuvor, Wohl-Edle u. besonders günstige Herren und Freunde.

N. I.
Der Evangelischen Stände Schreiben an den Catholischen Magistrat zu Augspurg.

Welchergestalt durch die, bisher wider den Religion-Frieden, und alle Hochbetheurliche Verträge, in Bestellung des Bürgerlichen Magistrats, Stadt-Aemter und Dienstliche, usurpirte Disparität die Stadt Augspurg in grosse Zerrüttung geführt, sondern sich aber die Augspurgische Confessions-Berwandten dergestalt gedrückt, daß nach etlicher Wunsch und Vorhaben dieselbigen, zu Verdunkelung der Augspurgischen Christlichen Confession des Orts halben gegebenen Nahmen, je mehr und mehr ausgefilget werden wollen: darüber dann, als einer der fürnehmsten Ursache des Mißtrauens zwischen Chur-Fürsten und Ständen im Heiligen Römischen Reiche, Anno 1590. gegen Kayser Rudolph dem Andern, Allerglöwürdigsten Gedächtniß, die drey Weltlichen Chur-Fürsten, Pfalz, Sachsen und Chur-Brandenburg sich höchlich beklaget, auch alle andere des Heiligen Römischen Reichs Evangelischer Fürsten und Stände in- und außer Reichs-Tagen sich dessen eifrig angenommen: solches ist denen Herren nicht allein bekandt, sondern es haben solche Proceduren, auch Theils der Catholischen selbst vor unrecht, erkennen und befunden, daß die beste und beständigste Medela in Einführung besserer Gleichheit bestünde, maassen dann auch die Herren, wie in genere nach Ausweisung der in offenen Druck verhandenen Reformations-Akten, zu denen anderwärtigen Kayserlichen Verordnungen, also auch hernach in specie, wann von der Römischen Kayserlichen Majestät die gedachte Parität zu erhalten, gar nicht zu widersprechen sich anerbotten. Aus welchen und mehr andern Ursachen wir verhoffet, es würde denen Herren, was disfalls zwischen Ihro Kayserlichen Majestät, der Cron Schweden, wie auch sämtlichen Chur-Fürsten und Ständen des Heili-